

کیفیت زندگی و امنیت شهری: ارتباط بین رضایت از کیفیت زندگی و احساس امنیت در محلات شهری (موردپژوهی: محلات کارمندان و اسلام‌آباد شهر زنجان)

محسن کلانتری^{۱*}، سعید نجفی^۲

۱. دانشیار گروه جغرافیای انسانی و آمایش، جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشگاه شهید بهشتی، تهران، ایران.
۲. دانشجوی دکترا، گروه جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشگاه زنجان، زنجان، ایران.

تاریخ دریافت: ۱۳۹۹/۰۹/۷

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۹/۱۲/۱۴

اطلاعات مقاله چکیده

یکی از شاخصه‌های مهم حیات اجتماعی سالم در هر جامعه‌ای وجود میزان قابل قبولی از امنیت در آن برای کلیه شهروندان است. هدف اصلی تحقیق، ارتباط بین رضایت از کیفیت زندگی و احساس امنیت در محلات اصطلاحاً با برنامه و مسئله‌دار شهر زنجان است. نوع و روش تحقیق حاضر از نظر هدف کاربردی است و آن بررسی تأثیر احساس امنیت عمومی بر کیفیت زندگی در محلات شهری و نیز به لحاظ روش، مبتنی بر روش‌های پیمایشی (میدانی) و اسنادی است. جهت تعیین اهمیت معیارهای کیفیت زندگی از مدل تصمیم‌گیری ای. اچ. پی استفاده گردید. همچنین تحلیل و استنتاج داده‌های جمع‌آوری شده با توجه به نوع داده‌ها در نرم‌افزار SPSS مورد تحلیل قرار گرفته و سپس در نرم‌افزار سیستم اطلاعات جغرافیایی نقشه‌های موضوعی تهیه گردید. یافته‌ها نشان داد که ارتباط مستقیمی بین کیفیت زندگی و امنیت ناشی از آن در هر دو محلات وجود دارد. در محله کارمندان شاخص‌های کلاس تراکم، قدمت ابنیه، نوع نمای بنا و رضایت از وضعیت دفع زباله به ترتیب ۳/۸۰، ۳/۴۵، ۳/۱۷ و ۳/۸۵ بیشتر از حد متوسط میانگین بوده در حالی که در محله اسلام‌آباد میانگین شاخص‌های نظام تفکیک، تعداد طبقات و نوع اسکلت بنا به ترتیب با ۱/۲۶، ۱/۱۸ و ۱/۳۰ کمتر از متوسط میانگین حاصل شده است. در هر دو محله تنها شاخص رضایت از وضعیت دفع زباله تفاوت معناداری را با میانگین متوسط نشان نمی‌دهد، و بیشترین میزان تفاوت در هر دو محله در ارتباط با شاخص نظام تفکیک بوده است؛ بنابراین کسانی که دارای کیفیت زندگی بالایی بوده‌اند؛ احساس امنیت بیشتری نسبت به کسانی که در سطح نازلی از شاخص‌ها بوده‌اند؛ داشته‌اند. این میزان در محله کارمندان با ۳/۴۸ نسبت به محله اسلام‌آباد با ۳/۴۷ بیشتر بوده است. علی‌رغم تفاوت چشمگیر کیفیت زندگی متفاوت دو محله، به نظر می‌رسد امنیت ساکنان سکونتگاه‌های مسئله‌دار به معیارهای کیفیت زندگی وابستگی چندانی نداشته باشد.

دوره ۱، شماره ۲، زمستان ۱۳۹۹

صص. ۶۷-۵۰

DOR: 20.1001.1.27173747.1399.1.2.4.5

کلیدواژه‌ها: کیفیت زندگی، امنیت شهری، محله کارمندان، محله اسلام‌آباد.

مقدمه

تمایل جمعیت‌های انسانی به سکونت و فعالیت در محیط‌های شهری و رشد شهرنشینی بستر با اهمیت شدن مفهوم کیفیت زندگی شهری را بیش‌ازپیش فراهم ساخته است. ظهور مجدد علاقه به موضوع کیفیت زندگی در سال‌های اخیر از منابع مختلف از جمله علاقه‌مندان به توسعه انسانی، توسعه اجتماعی، توسعه پایدار، انجمن سلامت و ... به دست می‌آید. به عبارت دیگر، کیفیت زندگی مهم است، زیرا بسیاری از مردم و سازمان‌ها از بسیاری از بخش‌های مختلف به آن توجه و تلاش در اندازه‌گیری آن هستند. شهر مدرن مملو از ناامنی و آسیب‌های اجتماعی است. تأمین امنیت شهری در فضای شهری مشکل به نظر می‌رسد. نظارت و کنترل رفتارهای نابهنجار و ایمن‌سازی محیط انسانی برای گروه‌های مختلف اجتماعی ممکن نیست. بدین ترتیب محیط‌های شهری اساساً محیط‌های ناامن تلقی می‌شوند (سعیدی و همکاران، ۱۳۸۷: ۶۱). باتوجه به این مسائل و شرایط پیشروی جوامع؛ کیفیت فضاهای شهرها، کیفیت زندگی شهروندان در اوضاع اقتصادی و اجتماعی دیگر جوامع ایفای نقش قابل‌ملاحظه‌ای داشته است.

مطالعات کیفیت زندگی در نواحی شهری در مطالعات اخیر توجهات قابل‌توجهی داشته است (نگاه کنید به Foo, 2000: 35; Bonaiuto et al, 2003: 45; Li and Weng, 2007: 255; Moller, 2007: 190; Bereton et al, 2008: 450 and Moro et al, 2008: 1208; Lee, 2008: 389; al, 2008). مطالعه خوشبختی، کیفیت زندگی، رفاه و رضایت از زندگی در سطح جهانی به‌عنوان شاخصی از چگونگی زندگی مردم است و به طور فزاینده توسط جوامع مختلف به‌عنوان ابزاری جهت شناسایی و طراحی حوزه‌های مداخله در جهت بالابردن رفاه مردم و همچنین نظارت بر اثربخشی سیاست‌های برنامه‌ریزی شهری است (Santos et al, 2007: 54; Pichardo- Muñiz, 2011: 368). ارزیابی کیفیت زندگی شهری یک ابزاری است که می‌تواند چنین اطلاعاتی را برای رهبران شهری فراهم کند. این ابزار می‌تواند یکی از دو فرم بنیادی عینی یا ذهنی باشد. رویکردهای عینی برای اندازه‌گیری کیفیت زندگی شهر که عمدتاً از منابع داده‌های فضایی ثانویه استفاده می‌کند تا بر اساس مجموعه‌ای از شاخص‌ها تعیین گردد. درحالی‌که رویکرد ذهنی ساکنین چگونگی درک افراد از جنبه‌های محیط زندگی خود است (Marans, 2012: 13). تعیین چگونگی پرداختن به شهر باتوجه به کیفیت زندگی ساکنین آن، بخش مهمی از اطلاعات برای مدیران و برنامه‌ریزانی است که مسئول شناسایی جنبه‌هایی از شهر که نیاز به بهبود دارند؛ هستند (Lee 2008: 1208; Tesfazghi, et al. 2010: 75). از طرف دیگر رضایت از دسترسی به نیازهای عینی زندگی در دستیابی به امنیت است. می‌توان گفت افراد زمانی در زندگی رضایت دارند که به لحاظ زیستی، اقتصادی، اجتماعی از شرایط عینی برخوردار باشند. از این رو یکی از ویژگی‌های رضایت آن است که فرد از احساس سلامت، امنیت و سرزندگی بالایی برخوردار باشد. در روند جهانی شدن، شهرنشینی نوین به تمرکز فقر و غنا در اغلب کشورهای درحال توسعه گرایش دارد، خلأ ناشی از ناکارآمدی طرح‌های توسعه شهری در جهت توزیع فضایی مطلوب دستاوردهای توسعه در محلات شهری امکان بروز الگوهای مختلف سکونتگاه‌ها را ارائه می‌دهد. پیدایش محلات فقیر و غنی خود گواه مناسبی بر این حقیقت است که فرایند توسعه شهری ضمن مزایای آن در بسیاری از شهرهای جهان مسئله‌ساز بوده و با تقسیمات و تنوع اجتماعی - فضایی بی‌عدالتی‌ها را در سطح شهرها به منصف ظهور رسانده است. سکونتگاه‌های با برنامه سکونتگاه‌هایی هستند که سطح برخورداری آنها از نظر شاخص‌های مختلف اجتماعی، اقتصادی، کالبدی و... بالا بوده به تبع آن از کیفیت زندگی بهتری برخوردار می‌باشند. در مقابل سکونتگاه‌های مسئله‌دار، سکونتگاه‌هایی هستند که سطح نازلی از نظر شاخص‌های مختلف کیفیت زندگی برخوردار می‌باشند. باتوجه به میزان کیفیت زندگی آنها به تبع احساس امنیت در هر دو سکونتگاه متفاوت خواهد بود. شهر زنجان با ۴۳۳۴۷۵ نفر جمعیت در سرشماری ۱۳۹۵ به‌عنوان اولین و بزرگ‌ترین نقطه شهری استان، یکی از شهرهای میانه اندام کشور محسوب می‌شود (مرکز آمار ایران، ۱۳۹۵). محله اسلام‌آباد به‌عنوان سکونتگاه مسئله‌دار و محله کارمندان به‌عنوان سکونتگاه با برنامه از این قاعده استثنا نبوده و سطح برخورداری متفاوتی از میزان امنیت و تأثیر آن بر کیفیت زندگی شهروندان دارا می‌باشند. به‌عنوان مثال کاربری‌های حیاتی یک محله شامل

کاربری‌های مسکونی، آموزشی، بهداشتی - درمانی و فضای سبز است که از شاخص‌های مؤثر بر کیفیت زندگی است. سرانه مسکن در محله اسلام‌آباد ۱۳،۳۴ مترمربع است. در حالی که سرانه استاندارد آن ۳۰ مترمربع برای هر نفر است. سرانه خدمات بهداشتی و درمانی و آموزشی در این محله اختلاف چشمگیری را با استانداردها دارد. اما در محله کارمندان سرانه مسکن ۶۶ مترمربع، فضای سبز ۷،۵ مترمربع، آموزشی ۱،۸ مترمربع است. علی‌رغم تفاوت‌ها، میزان دسترسی به مراکز آموزشی (مهدکودک، ابتدایی، راهنمایی و دبیرستان)، خدمات بهداشتی - درمانی، وسایل حمل‌ونقل عمومی، مساجد، خدمات تفریحی و ورزشی و دسترسی به کتابخانه مطلوب می‌باشد؛ بنابراین آنچه محققان را بر آن داشت چنین مسئله‌ای را مورد بررسی قرار دهند تأثیر احساس امنیت بر کیفیت زندگی ساکنان سکونتگاه‌ها می‌باشد به عبارتی باتوجه به میزان تفاوت کیفیت زندگی سکونتگاه‌های با برنامه و سکونتگاه‌های مسئله‌دار، احساس امنیت تا چه میزانی بر رضایت از کیفیت عینی زندگی در این محلات تأثیرگذار بوده است.

مبانی نظری و پیشینه پژوهش

اصطلاح کیفیت زندگی در پایان جنگ جهانی دوم ابداع شده و این مفهوم در کنار شهرنشینی سریع و جهانی‌شدن پیشرفت کرده است (Farquhar, 1995: 503). این مفهوم یک اصطلاح چندبعدی است که شامل مفاهیمی چون زندگی خوب، زندگی ارزشمند، رضایت‌بخش بودن زندگی و زندگی شاد می‌باشد (McCrea et al. 2006: 81). برای ساکنان شهر، کیفیت زندگی ممکن است با توجه به ویژگی‌های محیط شهری در مقیاس‌های مختلف و یا مردم محلی، به‌عنوان مثال محل کار، زندگی یا تفریح، تحت تأثیر قرار گیرد (Marans, 2012: 11; McCrea et al. 2006: 82). در اصطلاح کیفیت زندگی شهری، اغلب شاخص‌های ذهنی از پیمایش‌ها و ادراک ساکنان و شاخص‌های عینی از شواهد عینی یا داده‌های ثانویه با جزئیات بیشتر می‌تواند به شرایط محیطی یا بیرونی که معمولاً در مقیاس فضایی کلی جمع‌آوری می‌شود؛ اشاره کند (Lee, 2008: 1205; Lotfi and Kooshari, 2009: 425; Berhe et al. 2013: 5). متغیرهای مختلف از جمله جمعیت یا تراکم مسکونی، نرخ جرم، دسترسی و کیفیت آموزش، پتانسیل‌های جابه‌جایی، گزینه‌های مراقبت‌های بهداشتی، فرصت‌های تفریحی، فضای سبز، آلودگی، در میان بسیاری از عوامل دیگر مطرح شده است. شاخص‌های ذهنی معمولاً بر اساس مقیاس لیکرت ارزیابی شده و موارد مشابه ذکر شده به‌عنوان شاخص‌های عینی را پوشش می‌دهند. در مقایسه با متغیرهای عینی، اغلب متغیرهای ذهنی به‌عنوان متغیرهای غیر قابل‌مقایسه، ناپایدار و نامعلوم مورد انتقاد قرار گرفته و اغلب به متغیرهای عینی ارتباط داده نشده یا حقایق را نشان نمی‌دهند (Santos et al. 2007: 55). از این رو، اغلب کمتر توسط رهبران شهری برای کمک به شکل‌دادن سیاست‌ها استفاده می‌شوند. کیفیت زندگی یک واژه ساده نیست که دارای یک تعریف روشن و ساده باشد. اما یک مفهوم پیچیده‌ای است که ممکن است به طرق متفاوت تعریف شود. اصطلاح کیفیت زندگی تنها برای توصیف برخی از ویژگی‌های فیزیکی استفاده نمی‌شود در آن تمام ارتباطات دوستانه، پویایی همراه ویژگی‌های فیزیکی توصیف می‌شود؛ بنابراین، تعریف کیفیت زندگی به‌جای تعریف خطی و بسیار ابتدایی بسیار پیچیده است (Serag et al, 2013: 2). ظهور از کیفیت زندگی توجه به شاخص‌های اجتماعی، فرهنگی، محیطی و روانی در دو وجه عینی (کمی) و ذهنی (کیفی) در روند برنامه‌ریزی کیفیت زندگی است. بدین معنا که علاوه بر اندازه‌گیری شاخص‌ها به‌صورت مشخص و عینی می‌باید ذهنیت و نوع نگاه شهروندان به این شاخص‌ها مورد توجه قرار گیرد (کوکبی و همکاران، ۱۳۸۴: ۸). در ارتباط با کیفیت زندگی تعاریفی ارائه شده است که به‌صورت زیر اشاره می‌گردد:

- درجه‌ای که یک فرد از احتمالات مهم زندگی خود لذت ببرد (مرکز بهداشت، دانشگاه تورنتو).

- محصول فعل‌وانفعال میان شرایط اجتماعی، بهداشت، اقتصادی و زیست‌محیطی است «که بشر و توسعه اجتماعی

را تحت تأثیر قرار می‌دهد» (شورای توسعه اجتماعی انترایو).

- یک احساس رفاه، تحقق و یا رضایت ناشی از عوامل در محیط‌های بیرونی (شورای انجمن جکسون ویل).

کیفیت زندگی و امنیت شهری... / کلاتری و نجفی

- به‌طور کلی، یک عبارت عامه‌پسند و آن دلالت بر احساس رفاه کلی، زمانی که به یک فرد است و محیط دلچسب و حمایتگر هنگامی که به یک جامعه اعمال می‌شود.

- کیفیت زندگی یک نتیجه جهانی است که به‌واسطه همه جمعیت ارزشمند است (سلامت مردم ۲۰۱۰، اهداف پیش‌نویس) (تریور، ۲۰۰۰).

- کیفیت زندگی، یک اصطلاحی است که توسط دولت مترادف با توسعه پایدار استفاده شده است، چراکه آن احساسی است برای راحتی درک بیشتر توسط عامه مردم است (دتر، جولای ۱۹۹۹، شمارش کیفیت زندگی محلی، ص ۵).

مطالعات تجربی متعددی از حوزه‌های مختلف یا جنبه‌های اندازه‌گیری کیفیت زندگی شهری وجود دارد. برای مثال فوو^۱ (2000) در مطالعات خود شاخص‌هایی مانند رضایتمندی از زندگی خانوادگی، آموزش، ثروت، سلامتی که بیشتر با تحولات جمعیتی و اجتماعی - اقتصادی افراد سنجیده می‌شود، داز^۲ (2008) شاخص‌هایی مانند رضایت افراد از زندگی، مسکن، هزینه‌های زندگی، ترافیک و همین‌طور تسفازقی^۳ (2010) شاخص‌هایی مانند مسکن، امنیت، بهداشت، کیفیت خدمات عمومی، دسترسی به خدمات عمومی، ارتباطات اجتماعی و درآمد خانوار برای سنجش و تحلیل تفاوت‌های فضایی کیفیت زندگی شهری استفاده می‌کنند. همچنین پرل^۴ (2011) شاخص‌هایی مانند امنیت در معابر، دسترسی به مراکز تفریحی، سطح آموزش، کیفیت مسکن و فضای پارکینگ در تحقیقات خود استفاده کرده‌اند (Teklay, 2012: 10-11). انسان موجودی هدفمند و همیشه در پی ارزیابی از وضعیت زندگی می‌باشد و تا زمانی که به آنچه می‌خواهد دست نیابد احساس رضایت نمی‌کند. شاید به‌جرت بتوان گفت نهایت آمال هر انسانی، تحقق اهداف و آرزوهایش می‌باشد. از این رو امروزه هر جامعه توسعه‌یافته به فکر رضایت از شهروندان خود می‌باشد زیرا رضایت از زندگی با توسعه اجتماعی و اقتصادی همخوانی و همبستگی بالایی دارد (هزارجریبی و صفری شالی، ۱۳۸۸: ۳). بر اساس تئوری نیازها در هرم مازلو در ۱۹۶۸، امنیت یکی از نیازهای ضروری و پایه‌ای برای تعالی انسان تلقی می‌شود (الیاس زاده مقدم و ضابطیان، ۱۳۸۹: ۴۴). افزایش امنیت در شهرها، افزون بر مزایای ظاهری چون تقویت هویت، سرزندگی، کارایی و زیبایی فضا، این مزیت را دارد که مردم در فضای ایمن حضور مؤثرتری دارند و زندگی، فعالیت، سرمایه‌گذاری و کسب‌وکار رونق بیشتری می‌گیرد و در نتیجه از نظر مالی و اقتصادی شاهد رشد افزون‌تری خواهیم بود و برعکس فضاهای ناامن، دافع مردم و سرمایه‌گذاران خواهد بود (کلاتری و همکاران، ۱۳۹۰: ۵۲). امنیت شهری از بحث‌های علمی، فنی و کاربردی مهمی است که اکنون به‌صورت یک موضوع میان‌دانشی و فرا‌دانشی جامع اکنون در چارچوب جامعه‌شناسی شهری، حقوق، جغرافیا، علوم انتظامی و امنیتی بررسی می‌شود و با سرنوشت آحاد شهروندان، کل نظام اجتماعی - اقتصادی شهرها سرو کار دارد (سعیدی و همکاران، ۱۳۸۷: ۶۱). مقیاس شهری برای توسعه بحث و گفتگو در مورد امنیت مهم است؛ زیرا آن، دسته‌ای از تجربیات ترس از شهر و مقابله با آن را ارائه می‌دهد و گفتگو در مورد امنیت مهم است؛ زیرا آن، عرصه‌ای است که بسیاری از راه‌حل‌های برنامه‌ریزی برای افزایش امنیت در آن تجربه و ارائه شده است (Alexander & Pain, 2012: 40). آن عرصه‌ای است که بسیاری از راه‌حل‌های برنامه‌ریزی برای افزایش امنیت در آن تجربه و ارائه شده است (Alexander, 2008: 105; Ceccato, 2012; Pain, 2009: 48). امنیت مفهومی است که دارای دو بعد ذهنی و عینی است. از بعد عینی، امنیت به معنای ایجاد شرایط و موقعیت ایمن برای حفاظت و گسترش ارزش‌های اصولی و حیات ملی است. از بعد ذهنی، امنیت به معنای احساس امنیت است. امنیت از بعد ذهنی ارتباط مستقیم با ذهنیت و ادراک مردم و دولت از آسیب‌پذیری و تهدیدات امنیتی دارد (نظری، ۱۳۸۹: ۳۹). به‌طور کلی، ادبیات نشان می‌دهد که عوامل متعددی به احساس امنیت از جمله جنس، سن، وضعیت اجتماعی-اقتصادی،

1. Foo

2. Das

3. Tesfazghi

4. Pearl

اعتماد، قومیت و ساختار شهری مربوط می شوند (Alexander & Pain, 2012: 41 ;Brownson et al, 2001; Ceccato,2012; Day, 2001: 114).

کیفیت زندگی نقش مهمی در ارتقاء توسعه اقتصاد محلی ایفا می‌کند، زیرا آن می‌تواند به جذب سرمایه‌های خارجی و مهارت کارگران کمک کند (CHEN, 2015). همچنین مطالعات کیفیت زندگی، دیدگاه‌های ارزشمند برنامه‌ریزان و سیاست‌گذاران در جهت برنامه‌ریزی و توسعه ارائه می‌دهند. سه رکن اصلی کیفیت زندگی شامل جنبه‌های اجتماعی، اقتصادی و محیطی است که با استفاده از معیارهای ذهنی و عینی ارزیابی می‌شود. معیارهای ذهنی بر اساس قضاوت و ارزیابی فردی و در ادبیات موجود تمرکز است (Costanza et al, 2007: 270) اگرچه این روش‌ها به راحتی توسط خصوصیات شخصی افراد مورد بررسی قرار می‌گیرد (Cummins, 2000: 58). استدلال شده است که معیارهای عینی بر اساس اطلاعات کمی یا ثانویه با توجه به احساسات شخصی مؤثر نبوده و بیشتر برای ارزیابی مقایسه‌ای بین نهادهای مختلف مناسب‌تر است (Chen et al, 2016:51).

جدول ۱. پیشنهاد تحقیق

ردیف	عنوان اثر	پدیدآورندگان	روش‌شناسی	یافته‌ها و نتایج
۱	تجزیه و تحلیل معیارهای کیفیت زندگی	Kaklauskas et al, (2018)	روش تحقیق توصیفی تحلیلی است. برای ارزیابی کیفیت زندگی شهری از روش‌های مقایسه‌ای Qli و Invar استفاده کرده است.	تجزیه و تحلیل نشان داد که نتایج حاصل از روش‌های Qli و Invar برای رتبه‌بندی متغیرهای کیفیت زندگی در شهرهای اروپایی در هر یک از داده‌ها طی سال‌های ۲۰۱۲-۲۰۱۶ مشابه بودند. به عبارت دیگر اختلاف جزئی بین روش‌های برای رتبه‌بندی شهرها وجود داشت.
۲	جنایات خشونت‌آمیز در جامعه و کیفیت زندگی ساکنان آن: نتایج یک مطالعه چند سطحی در کره جنوبی	Lee et al, (2017)	روش تحقیق توصیفی - تحلیلی مبتنی بر داده‌های آماری و پرسش‌نامه میدانی نیز می‌باشد. در این مقاله، رابطه بین میزان جرم جامعه با میزان کیفیت زندگی مورد بررسی قرار گرفته شده است. جهت بررسی این رابطه از آمار بهداشت عمومی، شاخص‌های e-stats و آمار جرایم رسمی طی سال‌های ۲۰۰۸-۲۰۱۲، استفاده شده است.	تجزیه و تحلیل چند سطحی، نشان‌دهنده رابطه معکوس میان قتل و تجاوز با کیفیت زندگی ساکنان جامعه برای مردان و زنان دارد. علاوه بر این، ارتباط معکوس قوی میان افراد در خانه‌های ویلایی در مقایسه با افرادی که در آپارتمان زندگی می‌کنند نشان داده شده است. در نتیجه، افزایش جنایت‌های خشونت‌آمیز، مانند قتل عمدی و تجاوز در جامعه، به نظر می‌رسد سطح کیفیت زندگی ساکنان آن را کاهش دهد. بدین ترتیب استراتژی‌هایی برای رسیدگی به مسائل بهداشت روانی در ارتباط با میزان جرایم جامعه بهبود یافته است.
۳	کیفیت زندگی در شهر: شواهد تجربی در مقایسه دیدگاه‌های اروپایی	Węziak, (2016)	روش تحقیق توصیفی - تحلیلی مبنی بر پرسش‌نامه می‌باشد. در این تحقیق ۴۱ هزار نفر از ساکنان شهرهای اروپایی برای بررسی ارتباط بین ویژگی‌های شهروندان، شرایط محله و رضایت از زندگی موردسنجی قرار گرفته است.	یافته‌های نشان داد که رضایت از زندگی در یک شهر در سراسر شهرهای اروپایی متفاوت می‌باشد. عدم رضایت از دسترسی به حمل‌ونقل عمومی، امکانات فرهنگی، فضای سبز، کیفیت هوا، اعتماد مردم و... به طور قابل توجهی باعث نارضایتی از زندگی در شهرها می‌شود. با این حال زمانی که شهروندان در محل زندگی احساس امنیت و رضایت داشته باشند، به احتمال بیشتری زندگی در یک شهر فراهم می‌شود. در نهایت شهرهایی که درصد بالایی از افراد از ایمی آن رضایت داشته باشند، تمایل به زندگی در آن نیز بیشتر می‌شود.
۴	کیفیت زندگی: تحقیق در مورد	Jakaitis, (2015)	روش تحقیق توصیفی - تحلیلی بر اساس داده‌های آماری با استفاده از	این مقاله تأثیر ساختار و محیط فیزیکی شهرها بر ایمی عمومی را به عنوان یکی از مهم‌ترین

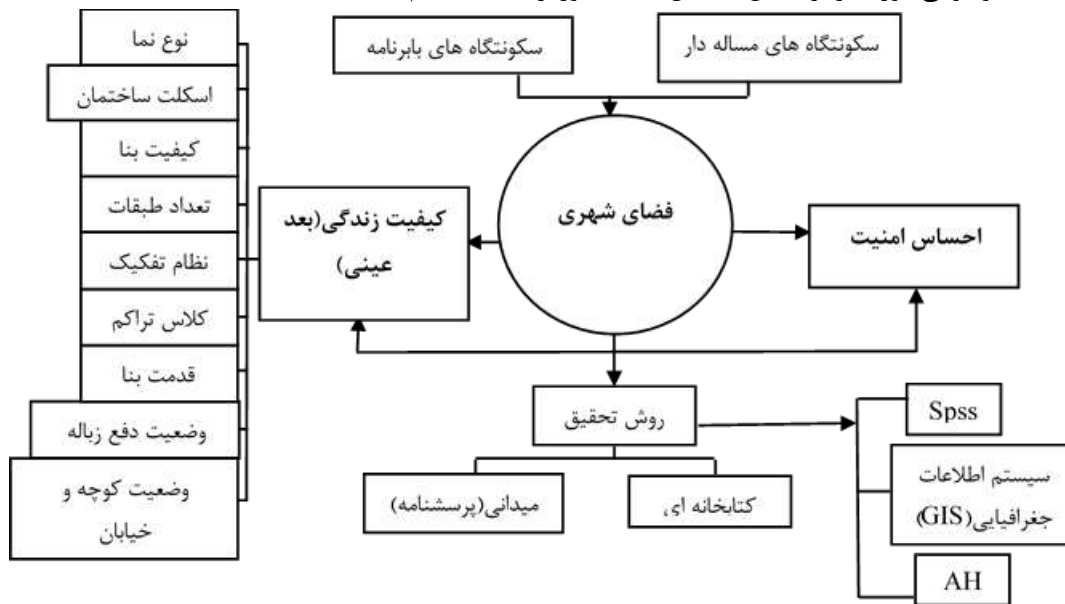
کیفیت زندگی و امنیت شهری... / کالانتری و نجفی	
امنیت شهری	نرم‌افزار Arc Gis
مقایسه کیفیت ذهنی و عینی زندگی: مطالعه موردی فضای سبز و حمل‌ونقل عمومی در وین، اتریش	روش تحقیق توصیفی - تحلیلی بر اساس شاخص‌های عینی و ذهنی با استفاده از پرسش‌نامه و تحلیل داده‌های سیستم اطلاعات جغرافیایی و معیارهای عینی است.
۵	Haslauer et al, (2014)
سازگاری و ناهنجاری در کیفیت زندگی: شاخص‌ها و سیاست‌های لازم برای برنامه‌ریزی شهری "	روش تحقیق توصیفی تحلیلی مبتنی بر داده‌های آماری
۶	Teklay, (2012)
ترس از جرم در ایرلند و تأثیر آن بر کیفیت زندگی	روش تحقیق توصیفی - تحلیلی مبتنی بر داده‌های میدانی
۷	Sheridan, (2009)
چگونگی ارتباط قوی بین شاخص‌های عینی و ذهنی کیفیت زندگی شهری	روش تحقیق توصیفی تحلیلی مبتنی بر داده‌های آماری
۸	McCrea et al, (2006)

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۹

روش پژوهش

نوع و روش تحقیق پژوهش حاضر از نظر هدف کاربردی است و آن بررسی تأثیر احساس امنیت عمومی بر کیفیت زندگی در محلات شهری و نیز به لحاظ روش، مبتنی بر روش‌های پیمایشی (میدانی) و اسنادی است. بدین ترتیب که در مراحل مطالعات مقدماتی و شناخت محدوده و تبیین مسئله و اهداف از مطالعات اسنادی و در مرحله اصلی و شناخت متغیرهای تحقیق و اندازه‌گیری شاخص‌ها از روش میدانی استفاده شده است. بعد از توصیف شاخص‌ها، تمامی آنها با استفاده از مدل Ahp وزن‌دهی شده و در نهایت روهم گذاری گردیدند. جامعه آماری تحقیق شامل خانوارهای

ساکن در محلات اسلام‌آباد و کارمندان شهر زنجان می‌باشد که پس از تعیین اندازه نمونه آماری با استفاده از فرمول کوکران و سطح اطمینان ۹۵ درصد، با استفاده از روش نمونه‌گیری سیستماتیک، از طریق گردش در محلات، به نسبت خانوارهای ساکن، با ۲۸۸ خانوار، داده‌های لازم گردآوری شد. ابزار جمع‌آوری داده‌ها پرسش‌نامه محقق ساخته بود که پس از انجام پیش‌آزمون و رفع اشکالات و ابهامات موجود در پرسش‌نامه، جمع‌آوری داده‌ها توسط پژوهشگران انجام گرفت. به‌منظور تحلیل و استنتاج، بسته به نوع داده، مقیاس متغیرها و اهداف موردنظر از روش آماری نظیر T-Test در نرم‌افزار Spss کمک گرفته و نهایتاً داده‌ها را وارد نرم‌افزار سیستم اطلاعات جغرافیایی (GIS) کرده و سپس به تهیه نقشه‌های موضوعی موردنیاز بر اساس شاخص‌های مذکور از محلات اقدام شده است.

شکل ۱. فرآیند کلی تحقیق

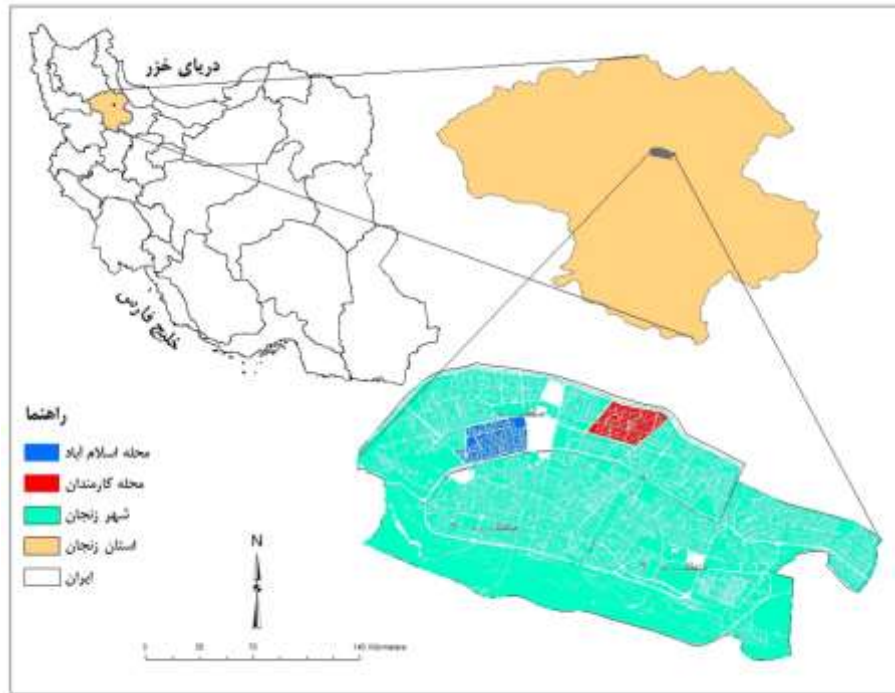
قلمرو پژوهش

شهر زنجان با ۴۳۳۴۷۵ نفر جمعیت در سرشماری ۱۳۹۵ به‌عنوان اولین و بزرگ‌ترین نقطه شهری استان، یکی از شهرهای میانه اندام کشور محسوب می‌شود. محله اسلام‌آباد با ۹۳٫۵ هکتار وسعت ۲۳۴۶۵ نفر جمعیت در سرشماری ۱۳۹۵ به‌عنوان یکی از محلات پرتراکم شهر زنجان در منطقه یک شهرداری (محروم‌ترین منطقه شهر) واقع شده است. این محله نیز به‌عنوان یکی از محلات فرودست این شهر که از نظر مدیریت شهری سکونتگاه خیلی مسئله‌دار خوانده می‌شود در شمال غربی شهر واقع شده است. باوجوداینکه تنها ۱٫۸ درصد مساحت شهر را شامل می‌شود؛ ۱۱٫۲ درصد از جمعیت شهر زنجان را در خود جای‌داده است. محله کارمندان یک محله کم مسئله‌دار در مدیریت شهری زنجان در شمال شرق این شهر با ۸۳ هکتار وسعت و ۱۲۶۱۷ نفر جمعیت در سرشماری ۱۳۹۵ در منطقه یک واقع شده است. این محله یکی از شهرک‌های کم‌نظیر شهر زنجان محسوب می‌شود که امروزه آپارتمان‌سازی و انبوه‌سازی در آن رواج یافته است (شهرداری زنجان، ۱۳۹۵).

جدول ۱. خصوصیات جمعیتی محلات اسلام‌آباد و کارمندان و شهر زنجان

شاخص	جمعیت (نفر)	مساحت (هکتار)	بعد خانوار	تعداد خانوار
شهر زنجان	۴۳۳۴۷۵	۶۲۷۲	۳٫۲	۱۳۲۴۶۹
محله اسلام‌آباد	۲۳۴۶۵	۱۲۰٫۵	۳٫۳	۷۱۲۴
محله کارمندان	۱۲۶۱۷	۱۲۶٫۶	۳	۴۱۹۵

منبع: آمار نامه شهرداری زنجان، ۱۳۹۵

شکل ۲. قلمرو جغرافیایی محلات مورد مطالعه (ترسیم: نگارندگان)

یافته‌ها و بحث

وضعیت کیفیت زندگی و امنیت شهری در محلات کارمندان و اسلام‌آباد

برای سنجش میزان کیفیت زندگی سکونتگاه‌های شهری شاخص‌های مختلفی ارائه شده است. ابتدا تک‌تک معیارها توصیف شده و جهت بررسی کیفیت زندگی کل معیارها با استفاده از مدل AHP وزن‌دهی شده سپس تمامی لایه‌ها روی هم‌گذاری شده و در نهایت وضعیت کیفیت زندگی به تفکیک سکونتگاه‌های با برنامه و مسئله‌دار استخراج گردید. در این تحقیق برای سنجش این میزان، از معیارهای عمر بنا، تعداد طبقات، کلاس تراکم، نظام تفکیک، کیفیت بنا، اسکلت ساختمان، نوع نما، رضایت از وضعیت کوچه و خیابان و وضعیت دفع زباله استفاده شده است. بررسی و تحلیل شاخص‌های کیفیت زندگی در محلات شهری نتایج متفاوتی داشته است. در محله کارمندان به‌عنوان سکونتگاه با برنامه ۹۴ درصد نمونه برداشت شده دارای کیفیت نوساز بوده که اغلب اسکلت آنها از نوع فلزی و نمای سنگ می‌باشند. بیش از ۵۰ درصد عمر بنا بین ۵ الی ۱۰ سال و اغلب آنها دوطبقه با ۷۳ درصد بوده‌اند. از بعد نظام تفکیک نیز بیش از ۷۱ درصد بین ۳۰۰ الی ۴۰۰ مترمربع که اغلب دارای کلاس تراکم بین ۸۰ الی ۱۲۰ درصد بوده‌اند. رضایت از وضعیت کوچه و خیابان و دفع زباله نیز متفاوت بوده است. میزان رضایت از وضعیت دفع زباله نیز زیاد و بسیار زیاد حاصل شده که مقدار آن بیش از ۵۰ درصد بوده است. در حالی که میزان رضایت از وضعیت کوچه و خیابان کمتر بوده که میزان آن نزدیک به ۴۵ درصد حاصل شده است. در حالی که در محله اسلام‌آباد به‌عنوان سکونتگاه مسئله‌دار وضعیت کیفیت زندگی نیز نتایج متفاوتی داشته است. بیش از ۷۵ درصد نمونه‌ها دارای نظام تفکیک صفر تا ۱۰۰ مترمربع داشته که اغلب آنها دارای کلاس تراکم بین ۴۰ الی ۸۰ درصد حاصل شده‌اند. ۵۰ درصد نمونه برداشت شده دارای کیفیت تخریبی بوده که اغلب اسکلت آنها از نوع آجر و آهن و نمای سیمان سفید می‌باشند. بیش از ۷۵ درصد عمر بنا بین ۲۰ الی ۳۰ سال و اغلب آنها یک طبقه با ۸۲ درصد بوده‌اند. رضایت از وضعیت کوچه و خیابان و دفع زباله نیز تفاوت چندانی نداشته است. میزان رضایت از آنها نیز تا حدودی تا کم میل داشته که مقدار آن بیش از ۵۰ درصد بوده است. جدول شماره ۳ وضعیت کیفیت زندگی در محلات کارمندان و اسلام‌آباد را نمایش می‌دهد.

جدول ۲. وضعیت کیفیت زندگی در محله کارمندان و اسلام‌آباد

نام محله	شاخص	معیار	زیر	وزن	نام محله	شاخص	معیار	زیر
کارمندان	درصد	عمر بنا	کمتر از ۵ سال	۲۶	درصد	عمر بنا	کمتر از ۵ سال	۲۶
	درصد	تعداد طبقات	طبقه ۱	۱۹	درصد	تعداد طبقات	طبقه ۱	۱۹
	درصد	کلاس تراکم	٪ ۴۰-۰	۲۰٫۱	درصد	کلاس تراکم	٪ ۴۰-۰	۲۰٫۱
	درصد	نظام تفکیک	۱۰۰-۰	۰	درصد	نظام تفکیک	۱۰۰-۰	۰
	درصد	کیفیت بنا	در حال ساخت	۴	درصد	کیفیت بنا	در حال ساخت	۴
	درصد	اسکلت ساختمان	آجر و آهن	۴	درصد	اسکلت ساختمان	آجر و آهن	۴
	درصد	نوع نما	آجر نما	۲۹	درصد	نوع نما	آجر نما	۲۹
	درصد	تعداد طبقات	طبقه ۲	۲۴	درصد	تعداد طبقات	طبقه ۲	۲۴
	درصد	کلاس تراکم	٪ ۸۰-۴۰	۲۱٫۹	درصد	کلاس تراکم	٪ ۸۰-۴۰	۲۱٫۹
	درصد	نظام تفکیک	۲۰۰-۱۰۰	۲۵	درصد	نظام تفکیک	۲۰۰-۱۰۰	۲۵
اسلام‌آباد	درصد	عمر بنا	کمتر از ۵ سال	۵	درصد	عمر بنا	کمتر از ۵ سال	۵
	درصد	تعداد طبقات	طبقه ۱	۸۲	درصد	تعداد طبقات	طبقه ۱	۸۲
	درصد	کلاس تراکم	٪ ۴۰-۰	۹	درصد	کلاس تراکم	٪ ۴۰-۰	۹
	درصد	نظام تفکیک	۱۰۰-۰	۷۵	درصد	نظام تفکیک	۱۰۰-۰	۷۵
	درصد	کیفیت بنا	در حال ساخت	۰	درصد	کیفیت بنا	در حال ساخت	۰
	درصد	اسکلت ساختمان	آجر و آهن	۸۲	درصد	اسکلت ساختمان	آجر و آهن	۸۲
	درصد	نوع نما	آجر نما	۴	درصد	نوع نما	آجر نما	۴
	درصد	تعداد طبقات	طبقه ۲	۱۸	درصد	تعداد طبقات	طبقه ۲	۱۸
	درصد	کلاس تراکم	٪ ۸۰-۴۰	۴۰	درصد	کلاس تراکم	٪ ۸۰-۴۰	۴۰
	درصد	نظام تفکیک	۲۰۰-۱۰۰	۲۵	درصد	نظام تفکیک	۲۰۰-۱۰۰	۲۵

رضایت از وضعیت کوچه و خیابان						رضایت از وضعیت کوچه و خیابان					
بسیار زیاد	زیاد	تا حدودی	کم	بسیار کم	درصد	بسیار زیاد	زیاد	تا حدودی	کم	بسیار کم	درصد
۸	۱۳	۴۷	۱۳	۱۹	۰,۱۰	-	۱۴	۱۸	۲۳	۲۹	۱۶
رضایت از وضعیت دفع زباله						رضایت از وضعیت دفع زباله					
بسیار زیاد	زیاد	تا حدودی	کم	بسیار کم	درصد	بسیار زیاد	زیاد	تا حدودی	کم	بسیار کم	درصد
۱۱	۱۸	۴۵	۱۱	۱۵	۰,۹	-	۳۲	۲۸	۳۴	۶	۰

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۹

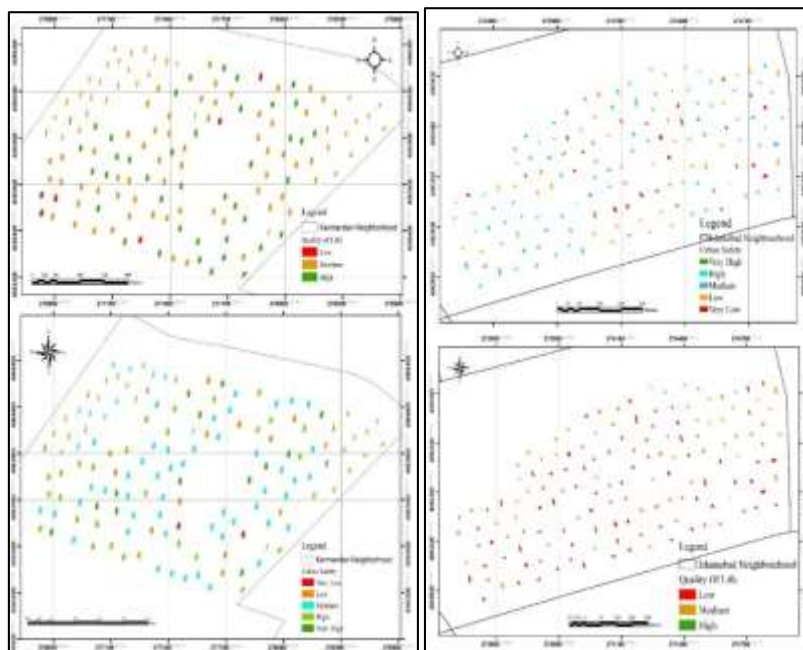
بعد از روی هم گذاری تمامی معیارها با استفاده از مدل AHP کیفیت زندگی کل در سکونتگاه‌ها نیز حاصل شد. نتایج حاصل شده در جدول شماره ۴ نشان می دهد که در محله کارمندان ۴,۱۹ درصد دارای کیفیت زندگی پایین، ۶۶,۴۳ درصد کیفیت زندگی متوسط و ۲۹,۳۷ درصد دارای کیفیت زندگی بالا می‌باشند. در حالی که در محله اسلام‌آباد ۶۴,۳۳ درصد دارای کیفیت زندگی پایین، ۳۵,۱۷ درصد متوسط و ۱,۳۷ درصد دارای کیفیت زندگی بالا حاصل شده است. در ادامه می توان گفت که کیفیت زندگی خوب در سایه احساس امنیت حاصل می‌شود. سنجش میزان امنیت در محلات مذکور نشان می دهد که در محله کارمندان ۱,۳۹ درصد احساس امنیت خیلی پایین، ۹,۰۹ درصد پایین، ۴۱,۹۵ درصد متوسط، ۳۵,۶۶ درصد بالا و ۱۱,۸۸ درصد خیلی بالا حاصل شده است. در حالی که در محله اسلام‌آباد این میزان متفاوت بوده است. ۲۲,۰۶ درصد احساس امنیت خیلی پایین، ۲۸,۹۶ درصد پایین، ۳۴,۴۸ درصد متوسط، ۹,۶۵ درصد بالا و ۴,۸۲ درصد احساس امنیت خیلی بالا حاصل شده است. می توان گفت کسانی که احساس امنیت بالایی داشتند؛ کیفیت زندگی آنها وضعیت بهتری داشته است و برعکس کیفیت زندگی پایین برابر با احساس امنیت پایین بوده است. این مورد در محله کارمندان نیز صدق داشته است و کسانی که دارای کیفیت زندگی بالایی بوده‌اند به تبع آن احساس امنیت بالایی داشته‌اند. در حالی که در محله اسلام‌آباد این امر عکس بوده است. کسانی که وضعیت کیفیت زندگی پایینی داشته‌اند؛ احساس امنیت کمتری نیز داشته‌اند. شکل شماره ۳ توزیع فضایی وضعیت کیفیت زندگی و احساس امنیت را به تفکیک محلات کارمندان و اسلام‌آباد نشان می دهد.

جدول ۴. وضعیت کیفیت زندگی و احساس امنیت به تفکیک محلات کارمندان و اسلام‌آباد

کیفیت زندگی در اسلام‌آباد				کیفیت زندگی در کارمندان			
ردیف	شرح	تعداد خانوار	درصد	ردیف	شرح	تعداد خانوار	درصد
۱	Low	۶	۴,۱۹	۱	Low	۹۲	۶۴,۳۳
۲	Medium	۹۵	۶۶,۴۳	۲	Medium	۵۱	۳۵,۱۷

۱,۳۷	۲	High	۳	۲۹,۳۷	۴۲	High	۳
۱۰۰	۱۴۵	مجموع	۴	۱۰۰	۱۴۳	مجموع	۴
امنیت شهری در اسلام‌آباد				امنیت شهری در کارمندان			
درصد	تعداد خانوار	شرح	ردیف	درصد	تعداد خانوار	شرح	ردیف
۲۲,۰۶	۳۲	Very Low	۱	۱,۳۹	۲	Very Low	۱
۲۸,۹۶	۴۲	Low	۲	۹,۰۹	۱۳	Low	۲
۳۴,۴۸	۵۰	Medium	۳	۴۱,۹۵	۶۰	Medium	۳
۹,۶۵	۱۴	High	۴	۳۵,۶۶	۵۱	High	۴
۴,۸۲	۷	Very High	۵	۱۱,۸۸	۱۷	Very High	۵
۱۰۰	۱۴۵	مجموع	۶	۱۰۰	۱۴۳	مجموع	۶

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۹

شکل ۳. توزیع فضایی وضعیت کیفیت زندگی و احساس امنیت را به تفکیک محلات کارمندان و اسلام‌آباد (ترسیم: نگارندگان)

تفاوت بین کیفیت زندگی و احساس امنیت در محلات کارمندان و اسلام‌آباد

جدول ۵ میانگین، انحراف معیار و خطای استاندارد میانگین شاخص‌های کیفیت زندگی و احساس امنیت را به تفکیک محلات نمایش می‌دهد. این جدول بیانگر این است که در محله کارمندان شاخص‌های کلاس تراکم (۳,۸۰)، قدمت ابنیه (۳,۴۵)، نوع نمای بنا (۳,۱۷)، احساس امنیت (۳,۴۸) و رضایت از وضعیت دفع زباله (۳,۸۵) بیشتر از حد متوسط میانگین (۳) بوده بنابراین این شاخص‌ها در حد متوسطی قرار دارند. در مقابل میانگین شاخص‌های نظام تفکیک (۲,۶۱)، تعداد طبقات (۲)، نوع اسکلت بنا (۱,۸۹)، کیفیت ابنیه (۱,۸۴) و رضایت از وضعیت کوچه و خیابان

کیفیت زندگی و امنیت شهری... / کالانتری و نجفی

(۲,۷۹) کمتر از متوسط میانگین حاصل شده است. درحالی‌که در محله اسلام‌آباد میانگین شاخص‌های قدمت ابنیه (۳,۵۷)، نوع نمای بنا (۳,۲۴)، احساس امنیت در محله (۳,۴۷) و رضایت از وضعیت دفع زباله (۳,۰۵) بیشتر از حد متوسط میانگین (۳) بوده است درحالی‌که میانگین شاخص‌های نظام تفکیک (۱,۲۶)، کلاس تراکم (۲,۶۶)، تعداد طبقات (۱,۱۸)، نوع اسکلت بنا (۱,۳۰)، کیفیت ابنیه (۲,۸۱) و رضایت از وضعیت کوچه و خیابان (۲,۸۳) کمتر از متوسط میانگین حاصل شده است. در ادامه برای نشان‌دادن تفاوت معناداری هر یک از آنها از آزمون T تک نمونه‌ای به تفکیک محلات استفاده شده است.

جدول ۵. میانگین، انحراف معیار و خطای استاندارد میانگین شاخص‌های کیفیت زندگی و احساس امنیت به تفکیک محلات کارمندان و

اسلام‌آباد

شاخص‌ها	نام محلات	تعداد نمونه‌ها	میانگین	انحراف معیار
نظام تفکیک	اسلام‌آباد	۱۴۵	۱,۲۶	۰,۴۳۷
	کارمندان	۱۴۳	۲,۶۱	۱,۱۹۳
کلاس تراکم	اسلام‌آباد	۱۴۵	۲,۶۶	۰,۹۶۶
	کارمندان	۱۴۳	۳,۸	۰,۶۴۵
تعداد طبقات	اسلام‌آباد	۱۴۵	۱,۱۸	۰,۳۸۵
	کارمندان	۱۴۳	۲	۰,۳۱۴
قدمت ابنیه	اسلام‌آباد	۱۴۵	۳,۵۷	۰,۸۵۶
	کارمندان	۱۴۳	۳,۴۵	۰,۸۹۳
نوع نمای بنا	اسلام‌آباد	۱۴۵	۳,۲۴	۰,۷۱۰
	کارمندان	۱۴۳	۳,۱۷	۰,۹۰۴
نوع اسکلت بنا	اسلام‌آباد	۱۴۵	۱,۳۰	۰,۷۷۶
	کارمندان	۱۴۳	۱,۸۹	۰,۵۴۵
کیفیت ابنیه	اسلام‌آباد	۱۴۵	۲,۸۱	۰,۴۵۶
	کارمندان	۱۴۳	۱,۸۴	۰,۶۷۸
احساس امنیت در محله	اسلام‌آباد	۱۴۵	۳,۴۷	۱,۱۶۱
	کارمندان	۱۴۳	۳,۴۸	۰,۸۷۱
رضایت از وضعیت کوچه و خیابان	اسلام‌آباد	۱۴۵	۲,۸۳	۱,۱۱۸
	کارمندان	۱۴۳	۲,۷۹	۱,۲۶۱
رضایت از وضعیت دفع زباله	اسلام‌آباد	۱۴۵	۳,۰۵	۱,۱۳۹
	کارمندان	۱۴۳	۳,۸۵	۰,۹۶۶

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۹

جدول ۶ تفاوت‌های میانگین وضعیت کیفیت زندگی و احساس امنیت به تفکیک محلات را نمایش می‌دهد. این جدول بیانگر این است که با سطح اطمینان ۰/۹۵ تفاوت معناداری میان میانگین شاخص‌های مورد بررسی با میانگین متوسط (۳) وجود دارد. در هر دو محله تنها شاخص رضایت از وضعیت دفع زباله با ۰/۷۳۷ تفاوت معناداری را با میانگین متوسط نشان نمی‌دهد، به همین خاطر با توجه به اینکه مقدار آن از ضریب خطای ۰/۰۵ بزرگ‌تر است، وضعیت آن در هر دو محله مطلوب نمی‌باشد. بدین ترتیب می‌توان گفت که در اغلب شاخص‌های کیفیت زندگی و احساس امنیت در محلات مورد مطالعه تفاوت معناداری وجود دارد و بیشترین میزان تفاوت در هر دو محله در ارتباط با شاخص نظام تفکیک با میزان $F=۹۶/۲۶۶$ بوده است.

جدول ۶. تفاوت‌های میانگین وضعیت کیفیت زندگی و احساس امنیت به تفکیک محلات کارمندان و اسلام‌آباد

T-test for Equality of Means				Levene's Test for Equality of Variances					
95% Confidence Interval of the Difference		Std. Error Difference	Mean Difference	Sig. (2-tailed)	df	t	Sig.	F	
Upper	Lower								
-۰,۱۴۵۱	-۰,۵۶۱۱	۰,۱۰۶	-۰,۳۵۳۱	۰,۰۰۰	۱۸۶	-۱۲,۸۱۴	۰,۰۰۰	۹۶,۲۶۶	نظام تفکیک
Equal variances assumed									
Equal variances not assumed									
-۰,۱۴۴۱	-۰,۵۶۳۱	۰,۱۰۶	-۰,۳۵۳۱	۰,۰۰۰	۱۷۹	-۱۲,۷۴۶			
Equal variances assumed									
Equal variances not assumed									
-۰,۹۹۴	-۰,۳۲۶۱	۰,۰۹۷	-۰,۱۳۵۱	۰,۰۰۰	۲۸۶	-۱۱,۷۰۸	۰,۰۰۰	۴۲,۸۰۶	کلاس تراکم
Equal variances assumed									
Equal variances not assumed									
-۰,۹۴۵	-۰,۳۲۶۱	۰,۰۹۷	-۰,۱۳۵۱	۰,۰۰۰	۲۵۱	-۱۱,۷۳۹			
Equal variances assumed									
Equal variances not assumed									
-۰,۷۳۹	-۰,۹۰۲	۰,۰۴۱	-۰,۸۲۱	۰,۰۰۰	۲۸۶	-۱۹,۸۱۱	۰,۰۰۰	۴۶,۹۵۷	تعداد طبقات
Equal variances assumed									
Equal variances not assumed									
-۰,۷۳۹	-۰,۹۰۲	۰,۰۴۱	-۰,۸۲۱	۰,۰۰۰	۲۷۶	-۱۹,۸۳۸			
Equal variances assumed									
Equal variances not assumed									
۰,۳۲۱	-۰,۰۸۵	۰,۱۰۳	۰,۱۱۸	۰,۲۵۴	۲۸۶	۱,۱۴۴	۰,۰۴۱	۴,۲۳۰	قدمت ابنیه
Equal variances assumed									
Equal variances not assumed									
-۰,۳۲۱	-۰,۰۸۵	۰,۱۰۳	۰,۱۱۸	۰,۲۵۴	۲۸۵	۱,۱۴۴			
Equal variances assumed									
Equal variances not assumed									
۰,۲۶۲	-۰,۱۱۵	۰,۰۹۶	۰,۰۷۴	۰,۴۴۳	۲۸۶	۰,۷۶۹	۰,۰۰۱	۱۰,۹۸۴	نوع نمای بنا
Equal variances assumed									

کیفیت زندگی و امنیت شهری... / کالانتری و نجفی

۰,۲۶۲	-۰,۱۱۵	۰,۰۹۶	۰,۰۷۴	۰,۴۴۴	۲۶۹,۱۱۷	۰,۷۶۷	Equal variances not assumed	
-۰,۴۲۹	-۰,۷۴۰	۰,۰۷۹	-۰,۵۸۵	۰,۰۰۰	۲۸۶	-۷,۳۹۱	Equal variances assumed	نوع اسکلت
								۰,۱۱
-۰,۴۲۹	-۰,۷۴	۰,۰۷۹	-۰,۵۸۵	۰,۰۰۰	۲۵۸,۵۹۵	-۷,۴۰۸	Equal variances not assumed	بنا
۱,۱۰۹	۰,۸۴۱	۰,۰۶۸	۰,۹۷۵	۰,۰۰۰	۲۸۶	۱۴,۳۲۸	Equal variances assumed	کیفیت ابنیه
								۰,۰۰۰
۱,۱۰۹	۰,۸۴	۰,۰۶۸	۰,۹۷۵	۰,۰۰۰	۲۴۸,۲۸۱	۱۴,۲۹۱	Equal variances not assumed	
۰,۲۳۲	-۰,۲۴۵	۰,۱۲۱	-۰,۰۰۷	۰,۹۵۷	۲۸۶	-۰,۵۴	Equal variances assumed	احساس امنیت در
								۰,۰۰۲
۰,۲۳۱	-۰,۲۴۴	۰,۱۲۱	-۰,۰۰۷	۰,۹۵۷	۲۶۷,۰۱۸	-۰,۵۴	Equal variances not assumed	محله
۰,۳۲۱	-۰,۲۳۲	۰,۱۴۰	۰,۰۴۴	۰,۷۵۳	۲۸۶	۰,۳۱۵	Equal variances assumed	رضایت از وضعیت کوچه و خیابان
								۰,۰۰۶
۰,۳۲۱	-۰,۲۳۲	۰,۱۴۰	۰,۰۴۴	۰,۷۵۳	۲۸۱,۰۰۶	۰,۳۱۵	Equal variances not assumed	
-۰,۵۵۳	-۱,۰۴۳	۰,۱۲۵	-۰,۷۹۸	۰,۰۰۰	۲۸۶	-۶,۴۰۸	Equal variances assumed	رضایت از وضعیت دفع زباله
								۰,۷۳۷
-۰,۵۵۳	-۱,۰۴۳	۰,۱۲۴	-۰,۷۹۸	۰,۰۰۰	۲۷۹,۸۱۱	-۶,۴۱۵	Equal variances not assumed	

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۹

بحث

تحلیل شاخص‌های کیفیت زندگی و تأثیر ناشی از آن بر احساس امنیت اجتماعی حاکی از آن نتایج متفاوتی در هر دو محله داشته است. در محله کارمندان نظر می‌رسد سازمان‌یابی فضایی مطلوب، نظام تفکیک کاربری‌ها، سرانه مناسب، دسترسی مطلوب در مقیاس محله، وضعیت مناسب دفع پسماند و پوشش معابر مطلوب و... نشان از مطلوبیت شاخص‌های کیفیت زندگی است. از طرف دیگر حضور افراد غیر ساکن در محله، کاهش تردد و حضور در فضاهای عمومی محله، طراحی فضاهای کور و غیر قابل دید، ضعف ارتباطات همسایگی از جمله مواردی است که می‌تواند امنیت اجتماعی را در این محله تحت تأثیر قرار دهد. به‌ویژه اینکه امروزه از جمله عواملی که در تمام برنامه‌ریزی‌ها توجه کمتری به آن می‌گردد؛ توجه به ویژگی‌های اجتماعی و فرهنگی در محلات می‌باشد. با توجه به وضعیت اجتماعی حال

حاضر باید مردم را در پیشگیری از آسیب‌های اجتماعی دخیل کرد؛ چراکه در حل مسائل اجتماعی مردم اولویت هستند. اما وضعیت شاخص‌ها در محله اسلام‌آباد متفاوت می‌باشد. همان‌طور که گذشت لازمه دستیابی به امنیت اجتماعی مطلوب، بهبود شاخص‌های کیفیت زندگی است. این شاخص‌ها در محله اسلام‌آباد در سطح ضعیفی می‌باشند. نظام تفکیک نامناسب (ریز دانگی)، کمبود سرانه کاربری‌های حیاتی، پوشش معابر نامناسب، نگاه سودجویانه، تسلط ایدئولوژی سوءاستفاده از جمعیت این محلات و اطلاق عنوان غیررسمی بر این محله سبب مشکلات فراوانی شده است. حضور افراد معتاد و خریدوفروش مواد مخدر نیز این میزان را بیشتر کرده و سبب ناامنی در این محله شده است. به‌ویژه اینکه تمامی مدیران و برنامه‌ریزان معتقدند که اعتیاد، طلاق، بیکاری، حاشیه‌نشینی و آسیب‌های اجتماعی، پنج آسیب نیازمند توجه بیشتر در کشور و در اولویت برنامه‌ها می‌دانند و درباره آسیب‌های اجتماعی در سکونتگاه‌های غیررسمی به علت وضع معیشتی ساکنان و کمبود امکانات رفاهی هشدار می‌دهند. اما موقعیت و دسترسی از جمله معیارهای مهمی است که این سکونتگاه‌ها را در گذر زمان می‌تواند موردتوجه قرار دهد. موقعیت مناسب محله اسلام‌آباد و نزدیکی به مرکز شهر و دسترسی به مراکز خدماتی سایر محلات، ارتباطات همسایگی بالا از طرف دیگر تا حدودی مرهمی بر کیفیت پایین زندگی در محله شده که تأثیر چندانی بر احساس امنیت ساکنان محله نداشته است. به‌عبارت‌دیگر یکدستی و عدم تفاوت فرهنگی، ارتباطات اجتماعی و همسایگی، تراکم جمعیتی بالا و حضور در محله از جمله عواملی است که امنیت ساکنان را افزایش داده است. تاحدی که سبب شده میزان رضایت ساکنین از امنیت در محله اسلام‌آباد به‌عنوان سکونتگاه مسئله‌دار در برابر محله کارمندان به‌عنوان سکونتگاه با برنامه اختلاف چندانی نداشته باشد. اما رویکردهای برنامه‌ریزی شهری این موضوع را نفی کرده و علی‌رغم نتایج حاصل شده، افزایش امنیت اجتماعی را در گرو افزایش شاخص‌های کیفیت زندگی بیان می‌کنند و بالعکس.

نتیجه‌گیری

همگام با رشد شهرنشینی؛ شهرها به‌عنوان کانون‌های اصلی اجتماعی و اقتصادی دنیا؛ از طریق فناوری پیشرفته اطلاعاتی و ارتباطی، بیشتر و شتاب‌زده‌تر از پیش با هم مرتبط گشته‌اند. با توجه به این مسائل و شرایط پیشروی جوامع؛ کیفیت فضاهای شهرها، کیفیت زندگی شهروندان در اوضاع اقتصادی و اجتماعی دیگر جوامع ایفای نقش قابل‌ملاحظه‌ای داشته است. پیدایش محلات فقیر و غنی خود گواه مناسبی بر این حقیقت است که فرایند توسعه شهری ضمن مزایای آن در بسیاری از شهرهای جهان مسئله‌ساز بوده و با تقسیمات و تنوع اجتماعی - فضایی بی‌عدالتی‌ها را در سطح شهرها به منصف ظهور رسانده است. از طرف دیگر رضایت از دسترسی به نیازهای عینی زندگی در دستیابی به امنیت است. می‌توان گفت افراد زمانی در زندگی رضایت دارند که به لحاظ زیستی، اقتصادی، اجتماعی از شرایط عینی برخوردار باشند. از این‌رو یکی از ویژگی‌های رضایت آن است که فرد از احساس سلامت، امنیت و سرزندگی بالایی برخوردار باشد؛ بنابراین آنچه محققان را بر آن داشت چنین مسئله‌ای را مورد بررسی قرار دهند تأثیر احساس امنیت بر کیفیت زندگی ساکنان سکونتگاه‌ها می‌باشد به عبارتی با توجه به میزان تفاوت کیفیت زندگی سکونتگاه‌های با برنامه و سکونتگاه‌های خودرو، احساس امنیت تا چه میزانی بر رضایت از کیفیت عینی زندگی در این محلات تأثیرگذار بوده است. بررسی و تحلیل شاخص‌های کیفیت زندگی در محلات شهری نتایج متفاوتی داشته است. طبق نتایج پایان‌نامه کارشناسی ارشد نجفی و همکاران (۱۳۹۳)، وضعیت شاخص‌های اجتماعی، فرهنگی و مذهبی، کالبدی، اقتصادی و زیست‌محیطی و رضایت ذهنی ساکنین در کارمندان و اسلام‌آباد به ترتیب مقدار ۳/۲۶ درصد نسبت به محله اسلام‌آباد با مقدار ۲/۵۴ درصد حاصل شده است. همچنین طبق نتایج تحقیق زیاک (۲۰۱۶) عدم رضایت از دسترسی به حمل‌ونقل عمومی، امکانات فرهنگی، فضای سبز، کیفیت هوا، اعتماد مردم و... به طور قابل‌توجهی باعث نارضایتی از زندگی در شهرها می‌شود. اما نتایج این تحقیق طبق تجربه زیست ساکنان نشان داد که امنیت ناشی از آن در هر دو محله تفاوتی نداشت. این میزان در محله کارمندان با ۳/۴۸ نسبت به محله اسلام‌آباد با

کیفیت زندگی و امنیت شهری... / کلاتری و نجفی

۳/۴۷ بیشتر بوده است. می‌توان نتیجه گرفت که کیفیت زندگی یک پدیده چندبعدی است که عوامل بسیاری در آن دخیل هستند که هرکدام از این شاخص‌ها و ابعاد می‌تواند از عوامل مؤثر به‌ویژه امنیت به شمار رود؛ بنابراین جهت انجام اقدامات لازم به‌منظور افزایش امنیت و ارتقاء کیفیت زندگی در محلات مورد مطالعه، شناخت، بررسی، تجزیه و تحلیل و برنامه‌ریزی دقیق برای افزایش امنیت و عوامل اصلی دخیل در کیفیت زندگی شمار می‌روند، استفاده از نتایج به دست آمده از سنجش کیفیت زندگی شهری می‌تواند در ایجاد استراتژی‌ها و سیاست‌های شهری برخورد با مسائل رهیافتی مؤثر بوده و باعث بهبود کیفیت زندگی محلات شهری و به طبع آن کیفیت زندگی شهروندان شهر گردد؛ بنابراین باید نگاه‌های گزینشی را از میان برداشت و جهت بهبود و ارتقاء کیفیت زندگی شهروندان برنامه‌ریزی‌های مطلوب تلاش کرد. از جمله شاخص‌های اقتصادی (کاهش بیکاری، افزایش دسترسی به خدمات اساسی، بار تکفل و میزان فعالیت عمومی) و کالبدی (کیفیت مسکن، میزان اجاره‌بها، تراکم نفر در اتاق، تراکم اتاق در واحد مسکونی) امری ضروری به نظر می‌رسد.

- بهبود و تقویت ارتباطات همسایگی و مشارکت در امور محله با شکل‌گیری شورایی‌ها در سطح محلات.
- افزایش سرانه کاربری‌های خدماتی بخصوص کاربری‌های مسکونی و فضای سبز بر اساس نیازهای محلات.
- واگذاری وام به ساکنین جهت بالابردن کیفیت ابنیه، افزایش عمر بنا و اصلاح وضعیت واحد مسکونی که البته بر اساس اجرای این گزینه به‌خودی‌خود باعث بهبود رضایت از سکونت و تمایل به ابقا در محله نیز افزایش می‌یابد.
- ایجاد فضاهای محله‌ای برای گذران اوقات فراغت و ایجاد امکانات برای تفریح و سرگرمی ساکنان مانند قراردادن امکانات ورزشی در سطح محله.

منابع

سعیدی، عباس؛ پولادی، کمال؛ کریمی، سریر؛ شمس الله، سهیلا؛ نصرتی، گوهر؛ شهریاری، شیده؛ گلریز، نسترن؛ سلامت، سعیده؛ اوحدیان، میترا؛ و اسدی جوزانی فرشته. (۱۳۸۷). دانشنامه مدیریت شهری و روستایی، بنیاد دانشنامه بزرگ فارسی، تهران.

شهرداری زنجان (۱۳۹۵). آمار نامه شهر زنجان. www.Zanjan.ir

کلاتری، محسن؛ حیدریان، مسعود؛ محمودی، عاطفه. (۱۳۹۰). ایمن‌سازی فضای کالبدی شهرها در برابر بزهکاری با استفاده از راهبردهای پیشگیری جرم یا طراحی محیطی، فصلنامه دانش انتظامی، ۱۲(۳)، صص ۷۴-۵۱.

کوکبی، افشین؛ پورجعفر، محمدرضا؛ و تقوایی، علی‌اکبر. (۱۳۸۴). برنامه‌ریزی کیفیت زندگی شهری در مراکز شهری، تعاریف و شاخص‌ها، جستارهای شهرسازی، ۱۲(۴)، صص ۶-۱۳.

مرکز آمار ایران (۱۳۹۵)، نشریه نتایج سرشماری‌های مرکز آمار ایران.

نجفی، سعید. (۱۳۹۳). بررسی تطبیقی تفاوت‌های کیفیت زندگی در محلات برنامه‌ریزی‌شده و سکونتگاه‌های غیررسمی شهری (نمونه موردی: محلات کارمندان و اسلام‌آباد شهر زنجان)، پایان‌نامه کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، استاد راهنما: دکتر محسن احد نژاد، استاد مشاور: دکتر اسماعیل دویران، دانشگاه زنجان.

نظری، احسان. (۱۳۸۹). راه‌های مشارکت مردم در افزایش امنیت اجتماعی، ماهنامه دادرسی، ۲(۷۹)، صص ۳۸-۴۴.

هزارجریبی، جعفر؛ و صفری‌شالی، رضا. (۱۳۸۸). رضایت از زندگی و جایگاه احساس امنیت در آن، فصلنامه پژوهشی انتظام اجتماعی، ۱(۳)، صص ۷-۲۸.

الیاس‌زاده مقدم، سید نصرالدین؛ و ضابطیان، الهام. (۱۳۸۹). بررسی شاخص‌های برنامه‌ریزی شهری مؤثر در ارتقای امنیت زنان در فضاهای عمومی با رویکرد مشارکتی، نشریه هنرهای زیبا، ۲(۴۴)، صص ۴۳-۵۶.

- Alexander, C (2008). 'Growing pains'? Fear, exclusion and citizenship in a disadvantaged UK neighbourhood. In R. Pain, & S. Smith (Eds.), *Fear: Critical geopolitics and everyday life* (pp 101–135). London: Ashgate.
- Alexander, C., & Pain, R (2012). Urban security: Whose security? Everyday responses to urban fears. In V. Ceccato (Ed.), *The urban fabric of crime and fear* (pp 37–53). New York: Springer.
- Berhe, R. T., Martinez, J., & Verplanke, J. (2013). Adaption and dissonance in quality of life: A case study in mekelle, Ethiopia. *Social Indicators Research*, (pp114, 1–20).
- Bonaiuto, Marino, Ferdinando Fornara, and Mirilia Bonnes (2003). Indexes of perceived residential environment quality and neighbourhood attachment in urban environments: A confirmation study on the city of Rome." *Landscape and Urban Planning* 65 (1-2): (pp41–52).
- Brereton, F., Clinch, J. P., & Ferreira, S. (2008). Happiness, geography and the environment. *Ecological economics*, 65(2), 386-396.
- Brownson, R. C., Baker, E. A., Houseman, R. A., Brennan, L. K., & Bacak, S. J (2001). Environmental and policy determinants of physical activity in the United States. *American Journal of Public Health*, 91(12), 1995–2003.
- Ceccato, Vania. "The urban fabric of crime and fear." *The urban fabric of crime and fear*. Springer, Dordrecht, 2011. 1-33.
- Chen, S., Cerin, E., Stimson, R., & Lai, P. C. (2016). An objective measure to assessing urban quality of life based on land use characteristics. *Procedia Environmental Sciences*, 36, 50-53.
- Costanza, R., Fisher, B., Ali, S., Beer, C., Bond, L., Boumans, R., ... & Snapp, R. (2007). Quality of life: An approach integrating opportunities, human needs, and subjective well-being. *Ecological economics*, 61(2-3), 267-276.
- Cummins, R. A. (2000). Objective and subjective quality of life: An interactive model. *Social indicators research*, 52(1), 55-72.
- Das, D (2008). Urban Quality of life: A Case Study of Guwahati. *Social indicators Research*, volume 88(2), (pp 297- 310).
- Day, K (2001). Constructing masculinity and women's fear in public space in Irvine, California. *Gender, Place, and Culture*, 8(2), (pp109–127).
- Department of the Environmet, Transport and the regions (1999), *A better quality of life- A strategy for sustainable development for the UK*, London: HMSO.
- El Din, H. S., Shalaby, A., Farouh, H. E., & Elariane, S. A. (2013). Principles of urban quality of life for a neighborhood. *Hbrc Journal*, 9(1), (pp86-92).
- Farquhar, M (1995). Definitions of quality of life: a taxonomy. *Journal of Advanced Nursing*, 22(3), (pp502–8). Retrieved from , <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/7499618>.
- Foo, T. S. (2000) Sublective assessment of urban quality of life in Singapore(1997-1998). *Habitat international*, 24(1), (pp31-49).
- Hancock, Trever (2000), *Quality of life indicators and the DHC*, Health promotion Consultant, Ontario.
- Haslauer, Eva, Elizabeth C. Delmelle, Alexander Keul, Thomas Blaschke, and Thomas Prinz (2015). Comparing Subjective and Objective Quality of Life Criteria: A Case Study of Green Space and Public Transport in Vienna, Austria. *Soc Indic Res* 124 (3): (pp911–27).
- Jakaitis, J (2015), *The Quality of Life: Research of Urban Security Aspects*, *Civil Engineering and Architecture* 3(1): (pp4-11), .<http://www.hrpub.org>.
- Kaklauskas, A., Zavadskas, E. K., Radzeviciene, A., Ubarte, I., Podviezko, A., Podvezko, V., ... & Bucinskas, V. (2018). Quality of city life multiple criteria analysis. *Cities*, 72, 82-93.
- Lee, Y. J (2008). Subjective quality of life measurement in Taipei. *Building and Environment*, 43, (pp1205–1215).
- Lee, Yoon N., Jeong H. Park, Bokmi Kim, Dong J. Kim, Jong W. Han, Kyu-Tae Han, and Sun J. Kim (2017). Violent crimes in a community and quality of life for its inhabitants: Results of a multi-level study in South Korea. *Psychiatry research* 257(pp 450–55).

- Lee, Yung-Jaan (2008). Subjective quality of life measurement in Taipei. *Building and Environment* 43 (7): (pp1205–15).
- Li, G., and Q. Weng (2007). Measuring the quality of life in city of Indianapolis by integration of remote sensing and census data. *International Journal of Remote Sensing* 28 (2): (pp249–67).
- Lotfi, S., & Kooshari, M. J (2009). Analyzing accessibility dimension of urban quality of life: Where urban designers face duality between subjective and -objective reading of place. *Social Indicators Research*, 94, (pp 417–435).
- Marans, R. W (2012). Quality of urban life studies: An overview and implications for environmentbehaviour research. *Procedia—Social and Behavioral Sciences*, 35, (pp9–22).
- McCrea, R., Shyy, T.K. and Stimson, R (2006), What is the strength of the link between objective and subjective indicators of urban quality of life? *Applied Research in Quality of Life*, 1(1): (pp79-96).
- Moller, V (2007), Quality of Life in South Africa: the first ten years of democracy. *Social Indicators Research*, 81(2) (pp181-201).
- Moro, Mirko, Finbarr Brereton, Susana Ferreira, and J. P. Clinch (2008). Ranking quality of life using subjective well-being data. *Ecological Economics* 65 (3): (pp448–60). doi:10.1016/j.ecolecon.2008.01.003.
- Pain, R (2009). Critical geopolitics and everyday fears. In M. Lee, & S. Farrall (Eds.), *Fear of crime: Critical voices in an age of anxiety* (pp. 45–58). New York: Routledge-Cavendish.
- Pearl, d. C., Cabral, P., and Mateu, J (2011). Mapping the Quality of life Experience in Alfama: A case study Lisbon, Portugal. In B. Murgante, O. Gervasi, A. Iglesias, D. Taniar and B. Apduhan(Eds), *Computational Science and its Applications – ICCSA 2011*(vol 6782, pp269-283).
- Pichardo-Muñiz, A (2011). The role of diseconomies of transportation and public safety problems in the measurement of urban quality of life. *Applied Research in Quality of Life*, 6(4), (pp363–386). doi:10.1007/s11482-010-9134-2.
- Santos, L. D., Martins, I., & Brito, P (2007). Measuring subjective quality of life: a survey to Porto's residents. *Applied Research in Quality of Life*, 2, (pp51–64).
- Sheridan, Catherine T (2009). *Fear of crime in Ireland and its impact on quality of life*. Dublin: Dept. of Justice Equality and Law Reform.
- Teklay, R. (2012). *Adaptation and Dissonance in Quality Of Life: Indicators for urban planning and policy making* (Master's thesis, University of Twente).
- Tesfazghi, E. S., Martinez, J. A., & Verplanke, J. J. (2010). Variability of quality of life at small scales: Addis Ababa, Kirkos Sub-City. *Social indicators research*, 98(1), (pp73-88).
- Węziak-Białowolska, Dorota (2016). Quality of life in cities – Empirical evidence in comparative European perspective. *Cities* 58: (pp87–96).